

Ο άνθρωπος ιερέας και κυρίαρχος της κτίσεως

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Η εξέταση του ανθρώπινου αυτεξουσίου στη μελέτη της κας Νίκης Νικολάου για τη σύνδεση της θεολογικής ανθρωπολογίας με τη Βιοηθική ολοκληρώνεται στο σημερινό δημοσίευμα (προηγούμενη δημοσίευση: www.pemptousia.gr/?p=82162), και η μελέτη συνεχίζεται με την περιγραφή της θέσης του ανθρώπου ως ιερέα και κυρίαρχου της δημιουργίας.

Η ελευθερία, «αποτελεί το μεγαλύτερο δώρο του Θεού που δόθηκε στον άνθρωπο για να προάγει τη φύση και να την κάνει ικανή να ενωθεί μαζί του, ξεπερνώντας και η ίδια τα κτιστά και πεπερασμένα όριά της»[106]. Ο άνθρωπος νοείται ελεύθερος, πάντα σε σχέση με τους άλλους. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο άνθρωπος δεν είναι απόλυτα ελεύθερος. Δεν υπάρχει απόλυτη ελευθερία, διότι το κάθε κτιστό όν οφείλει αλλού την ύπαρξή του[107]. Κατά τον Μάξιμο τον Ομολογητή, το κάθε κτιστό ον έχει το «είναι δεδανεισμένον», δηλαδή η ελευθερία του είναι δοτή[108]. Η φθορά και ο θάνατος περιορίζουν τον άνθρωπο μέσα στο χώρο και το χρόνο. Απόλυτα ελεύθερο είναι μόνο το άκτιστο. Η απόλυτη ελευθερία του ανθρώπου, μπορεί να υπάρξει μόνο με την ένωσή του με το άκτιστο.

Το τελευταίο, επιτυγχάνεται με την υποστατική ένωση με το άκτιστο στο πρόσωπο του Χριστού. Αυτό σημαίνει ότι η ελευθερία υπάρχει στην υπόσταση[109]. Όταν ο Θεός δίνει την ελευθερία στο κτιστό, την δίνει αναπόφευκτα με την μορφή της επιλογής μεταξύ του ναι και όχι. Δίνει το δικαίωμα στον άνθρωπο να ασκήσει αυτή την ελευθερία, δηλαδή από τον ίδιο τον άνθρωπο εξαρτάται η χρήση του νοερού και του αυτεξουσίου. Στόχος της ανθρώπινης ελευθερίας, είναι να οδηγήσει τον άνθρωπο στη σωτηρία του. Η Θεία Χάρη συνοδεύει τον άνθρωπο στη διάρκεια αυτής της πορείας, αλλά ο ίδιος ο άνθρωπος ασκώντας την ελευθερία του θα αποφασίσει εάν θα δεχθεί τη Θεία Χάρη.

1.9. Ο άνθρωπος ιερέας και κυρίαρχος της κτίσεως

Από όλα τα δημιουργήματα, μόνο ο άνθρωπος είναι γεφυροποιός μεταξύ κτιστού και ακτίστου, επειδή μόνο αυτός μετέχει στην πνευματική και στην υλική διάσταση της δημιουργίας. Ενεργεί ως μεσάζων κτίσεως και Θεού, γεγονός που

τον καθιστά εξαρτημένο από την κτίση. Ο άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να υπηρετείται από την κτίση και την υποχρέωση να την προστατεύει[110]. Επιπλέον έχει τη δυνατότητα να την κυριεύει[111]. Το πρώτο σχετίζεται με την ιερωσύνη του ανθρώπου και το δεύτερο με την κυριαρχία του επί της κτίσεως.

Το πρώτο στοιχείο διαφαίνεται από τη διήγηση της Γενέσεως: «καὶ ἔλαβε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν»[112]. Ο άνθρωπος, οφείλει να εκμεταλλεύεται σωστά το περιβάλλον και ταυτόχρονα να το προστατεύει. Από τη μεριά του το περιβάλλον ικανοποιεί την όρασή του και τον τρέφει[113]. Η όραση αναφέρεται στην πνευματική πλευρά του ανθρώπου, τον βοηθά να διερευνήσει και να αξιολογήσει το μεγαλείο της δημιουργίας[114]. Το περιβάλλον, λοιπόν, του προσφέρει τα υλικά αγαθά, αλλά προπάντων τον βοηθά να κατανοήσει την ύπαρξή του και να αξιολογήσει σωστά τη σχέση του με το Δημιουργό του[115].

Ως μοναδική και αναντικατάστατη ψυχοσωματική οντότητα, ο άνθρωπος είναι ιερεύς της κτίσεως. Αυτό που ονομάζουμε ιερωσύνη του ανθρώπου, έχει δύο διαστάσεις. Η μία ονομάζεται υποστατική και με αυτήν ο κόσμος ολοκληρώνεται και ενσωματώνεται σε μια καθολική πραγματικότητα[116]. Η άλλη ονομάζεται εκστατική διάσταση και με αυτήν ο κόσμος όταν αναφέρεται και προσφέρεται στον Θεό ως τα Σα εκ των Σων, υπερβαίνει τα όριά του[117]. Ο άνθρωπος, παίρνει στα χέρια του τον κόσμο, τον ολοκληρώνει και τον αναφέρει στον Θεό με αποτέλεσμα να ελευθερώνει την κτίση από τα όριά της και της επιτρέπει να υπάρχει αληθινά.

Κατά τον Ζηζιούλα, σε αυτές τις δημιουργικές πράξεις του ανθρώπου, υπάρχει ένας ιερατικός χαρακτήρας[118]. Η ιερωσύνη, ουσιαστικά, είναι μια υπαρξιακή συμπεριφορά, η οποία περιλαμβάνει όλες τις ενέργειες του ανθρώπου, οι οποίες υπάγονται στις δύο εκφάνσεις της ιερωσύνης, την υποστατική και την εκστατική[119]. Πρότυπο της σωστής σχέσης του ανθρώπου προς τον φυσικό κόσμο, είναι ο Χριστός, ο Ιερέας της Δημιουργίας. Προσφέροντας τον άρτο και τον οίνο κατά τη διάρκεια της Θείας Ευχαριστίας, ο άνθρωπος χρησιμοποιεί την κτίση με σεβασμό και την μετατρέπει σε φορέα ζωής. Έτσι, η δημιουργία αποκτά ιερότητα.

Επιπρόσθετα, ο άνθρωπος έχει τη δύναμη να χρησιμοποιεί την κτίση για δικό του όφελος και να την υποτάσσει σε αυτόν. Η εντολή του Θεού «*αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς καὶ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς*»[120], δείχνει ότι ο άνθρωπος έχει την ελευθερία να κυριεύει τη γη. Η δυνατότητα του ανθρώπου

να δίνει ονόματα στα έμβια όντα «τον εξυψώνει από τα άλλα δημιουργήματα και τον κάνει κυρίαρχό τους και κατά συνέπεια κυρίαρχο και της υπόλοιπης κτίσεως, αφού όλα αυτά βρίσκονται στην ανώτερη βαθμίδα από την υπόλοιπη κτίση»[121]. Ωστόσο, η κυριαρχία του ανθρώπου στην κτίση περιορίζεται στη εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της κτίσης για να τον βοηθά και να τον υπηρετεί[122]. Η προστασία της κτίσης είναι υποχρέωση του ανθρώπου. Εξάλλου, «οποιαδήποτε συμπεριφορά προς αυτήν αντανακλά στον ίδιο»[123].

Συμπερασματικά, παρατηρούμε ότι ο άνθρωπος έχει ξεχωριστή σχέση με την κτίση. Χωρίς τον άνθρωπο, η κτίση δεν θα είχε σκοπό. Χωρίς την κτίση, η ζωή του ανθρώπου θα ήταν διαφορετική. Η ζωή του, η πνευματική του ολοκλήρωση και η σχέση του με τον Δημιουργό του, εξαρτώνται από την κτίση. Οφείλει να την εκμεταλλεύεται σωστά, να την προστατεύει και να την χρησιμοποιεί για να ενώσει τη δημιουργία με τον Θεό. Μόνο ο άνθρωπος μπορεί να πετύχει το τελευταίο, γιατί μόνο αυτός ανήκει στη γη και στον ουρανό, στο εφήμερο και στο αθάνατο.

[Συνεχίζεται]

[106] Ανέστης Κεσελόπουλος, *Θεολογική αποτίμηση και ποιμαντική προσέγγιση στις προκλήσεις της βιοηθικής*, ό.π., σ. 8

[107] Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, *Χριστιανική Ηθική II*, (Θεσσαλονίκη: Π.Σ. Πουρναράς, 2004²), σ. 257

[108] Στο ίδιο, σ. 257

[109] Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, *Οδοιπορικό θεολογικής ανθρωπολογίας*, ό.π., σ. 206

[110] Ιωάννης Λ. Γαλάνης, *Άνθρωπος και κτίση στη βιβλική παράδοση*, (Θεσσαλονίκη: Π.Σ. Πουρναράς, 2009), σ. 39

[111] Γέν. 1,28

[112] Γέν. 2,15

[113] Γέν. 2,9

[114] Ιωάννης Λ. Γαλάνης, *Άνθρωπος και κτίση στη βιβλική παράδοση*, ό.π., σ. 38

[115] Στο ίδιο, σ. 39

[116] Ιωάννης Δ. Ζηζιούλας, *Η κτίση ως Ευχαριστία. Θεολογική προσέγγιση στο πρόβλημα της Οικολογίας*,

ό.π., σ. 119

[117] Στο ίδιο, σ. 119

[118] Στο ίδιο, σ. 119

[119] Στο ίδιο, σ. 119-120

[120] Γέν. 1,28

[121] Ιωάννης Λ. Γαλάνης, *Άνθρωπος και κτίση στη βιβλική παράδοση*, ό.π., σ. 39

[122] Στο ίδιο, σ. 40

[123] Στο ίδιο, σ. 41